

ประสบการณ์ด้านจิตใจของนักศึกษาที่ยากจนจากชนบท และได้รับทุนการศึกษา

Psychological Experience of Scholarship Awarded University Students with Poverty from Rural Areas

จริยา ศรีวิจารณ์ (Jariya Sriwijan)* ดร.อรัญญา ตูย์คำภีร์ (Dr.Arunya Tuicomepee)^{1**}
ดร.ณัฐดา เต็มพันธ์ (Dr.Nattasuda Taepan)^{***}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจของนักศึกษาที่ยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 10 ราย คัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบที่ผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน ผลการศึกษาพบ 5 ประเด็นหลัก คือ (1) การเผชิญความยากลำบากในชีวิต ได้แก่ ความเป็นอยู่ที่ขาดแคลน การไม่ยอมจำนนต่อความยากจน การมีความกดดันและรู้สึกต้อยค่าจากความยากจน (2) การมีความรู้สึกสุขระคนทุกข์เมื่อได้ทุนการศึกษา ได้แก่ ความรู้สึกภาคภูมิใจร่วมกับความรู้สึกขบขันซึ่งใจที่ได้รับทุน และความรู้สึกไม่มั่นใจบางขณะ (3) การปรับตัวในสังคมใหม่ ได้แก่ การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย การดำรงอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมวัดถุนิยม และการใช้ชีวิตต่างถิ่นเพียงลำพัง (4) การมีทัศนคติที่ดีและกุญแจสำคัญในการปรับตัว ได้แก่ การมีจิตใจที่แข็งแกร่ง การมีสัมพันธภาพและการมีแหล่งเกื้อหนุนที่ดี และ (5) การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ได้แก่ การทำสิ่งต่างๆ เพื่อครอบครัว เพื่อความมั่นคงของตัวเอง และเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จะเห็นว่าปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการที่ให้นักศึกษาต่อสู้กับความลำบากในชีวิตจากความยากจนคือทัศนคติด้านบวกและการมีจุดมุ่งหมายในชีวิตของพวกเขา

ABSTRACT

This study aimed to investigate psychological experience of scholarship awarded undergraduate students. Key informants were 10 undergraduate students. They were purposively selected based on the set criteria. Data were collected by the researcher through an in-depth interview and then analyzed using a consensus qualitative research method. Data analysis reveals five themes: (1) experiencing the adversities of living (i.e., surviving limited resources, not surrendering to poverty, and feeling the pressure and the sense of inferiority from poverty), (2) ambivalence in receiving the scholarship (i.e., feeling the sense

¹ Correspondent author: atuicomepee@gmail.com

* นิสิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** รองศาสตราจารย์ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** อาจารย์ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

of pride and appreciation for the scholarship award while experiencing a sense of insecurity), (3) adaptation to the new environment (i.e., on-campus living, being surrounded by materialistic social environment, and living alone in the new environment), (4) character strengths and other protective factors (i.e., being determined, close relationships, and fostering supportive resources), and (5) maintaining a sense of purpose in life (i.e., striving for enhancing family well-being, creating own secure future, contributing to others). In sum, their character strengths together with purpose in life plays a vital role in assisting the students to get through challenges brought about by their poverty.

คำสำคัญ : ความยากจน,ทุนการศึกษา, นักศึกษาจากชนบท

Key Words : Poverty, Scholarship, Student from rural area

บทนำ

ความยากจนเป็นสถานการณ์ของการดำรงชีวิตที่ยากลำบาก โดยทั่วไปแล้วความยากจนได้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ยากไร้ในลักษณะของความขาดแคลนเกือบทุกด้าน เช่น การขาดแคลนสิ่งของที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม รวมทั้งการขาดโอกาสทางการศึกษา การไม่ได้รับความชอบธรรม และการขาดโอกาสต่างๆ ในชีวิต นอกจากนี้ความยากจนยังมักจะมีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจทางลบ เช่น การขาดกำลังใจ การมีความรู้สึกด้อยค่า สิ้นหวัง การมีความรู้สึกเวทนาตนเอง การขาดความมั่นใจ และการขาดความภูมิใจในตนเอง [1] ผู้ที่ยากจนมักจะยอมจำนนต่อสภาพชีวิต รวมทั้งรอโชคชะตาเปลี่ยนแปลงชีวิตและเชื่อว่าพระเจ้าจะทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น [2] ผลกระทบของความยากจนต่อสภาพจิตใจด้านลบนี้ได้รับการสนับสนุนจาก Roker ที่ศึกษาเด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจนและรายงานว่าเด็กเหล่านี้มักจะมีอารมณ์ก้าวร้าวและรายงานว่าตนขาดสิ่งของจำเป็นในชีวิต พวกเขาารู้สึกสิ้นหวังที่จะทำตามความฝันของตนเอง สภาวะจิตใจด้านลบเหล่านี้ล้วนขัดขวางต่อการดำเนินชีวิตของเด็กเหล่านี้ [4]

อย่างไรก็ตามความยากจนไม่ได้มีผลกระทบด้านลบเพียงอย่างเดียว ดังที่ Tuason ได้เสนอว่า ความยากจนหรือสถานการณ์ความยากลำบากทำให้บุคคลมีความเข้มแข็งและมีพลังบวกในการต่อสู้กับความยากลำบากที่ต้องเผชิญ [2, 3] สอดคล้องกับการศึกษาของ Parr และคณะที่พบว่าผู้ที่ยากจนและประสบความสำเร็กรวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมีคุณลักษณะบางประการที่ทำให้พวกเขาผ่านความทุกข์ยากต่างๆ มาได้ เช่น การมีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ในชีวิต การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ การมีความกล้าที่จะเสี่ยงกับโอกาสที่จะเกิดขึ้นที่มีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้น การมีความรับผิดชอบ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การมีความเต็มใจที่จะคิดและเริ่มทำสิ่งใหม่ และการมีความใส่ใจในการทำหน้าที่ของตน [5]

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าการศึกษามีผลกระทบทางด้านจิตใจของความยากจน และมีการศึกษาจำนวนหนึ่งได้เน้นผลกระทบทางด้านบวกแต่ก็ยังไม่มีการศึกษาใดที่เน้นกลุ่มนักศึกษายากจนมาจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์ทางจิตใจของนักศึกษากลุ่มดังกล่าว โดยมีคำถามหลักในการวิจัยว่า “ลักษณะประสบการณ์ด้านจิตใจของนักศึกษา

ยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาเป็นอย่างไร” ทั้งนี้ผลจากการศึกษาจะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา กลุ่มดังกล่าว รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับการจัดบริการด้านจิตวิทยาให้แก่บัณฑิตนักศึกษที่ยากจนมาจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบทีมผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน (Consensual Qualitative Research หรือ CQR) ที่พัฒนาขึ้นโดย Clara E. Hill และคณะในปี 1997 [6] โดยสาระสำคัญของ CQR คือ การให้ความสำคัญกับการอภิปรายข้อมูลร่วมกันของทีมทำงานจนเห็นชอบร่วมกัน (consensus process) ภายใต้ความเชื่อว่าการร่วมกันอภิปรายข้อมูลจะสามารถลดอคติที่เกิดจากผู้วิจัยและยังทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มาจากมุมมองที่หลากหลายมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล เป็นนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-6 ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จากชนบทและได้รับทุนการศึกษา จำนวน 10 คน โดยการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล 10 คน นี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความพอเพียงหรือความอึดตัวของข้อมูล [6] นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยโดย มีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100,000 บาท/ปี เป็นผู้ที่มาจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาที่มีภูมิภาคแตกต่างกัน การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการอาศัยคนกลาง (gate keeper) และวิธีบอกต่อ (snow ball) โดยผู้ให้ข้อมูลต้องมีความพร้อมและยินดีในเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ และสถานที่ในการสัมภาษณ์ต้องมีความเงียบสงบ มีความเป็นส่วนตัว (ตารางที่ 1)

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แนวคำถามสัมภาษณ์ที่ผ่านการนำไปทดลองใช้และปรับแก้ไขให้เหมาะสมก่อนการเก็บข้อมูล ตัวอย่างแนวคำถาม

สัมภาษณ์ เช่น (1) ความเป็นอยู่ของครอบครัวของนักศึกษามีลักษณะอย่างไร เช่น อาชีพของบิดามารดา ความเป็นอยู่ในบ้าน บทบาทของนักศึกษาในครอบครัว (2) ความรู้สึก ความคิดหรือเหตุการณ์ที่เป็นผลกระทบของการที่มาจากครอบครัวขาดแคลนทุนทรัพย์และมาจากชนบทของนักศึกษา (3) เมื่อเผชิญอารมณ์ความรู้สึกด้านลบ นักศึกษาเผชิญและจัดการความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้อย่างไร และ (4) มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมหรือขัดขวางในการเผชิญอุปสรรคต่างๆ จากความยากลำบากในชีวิต เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ติดต่อผู้นำเข้าสู่แหล่งข้อมูลเพื่อแนะนำผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จากนั้นผู้วิจัยติดต่อนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยและแจ้งสิทธิของผู้ให้ข้อมูลหลักตามขั้นตอนที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และขอให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์นักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 1 ครั้ง โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพแบบทีมผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน [6,7] เริ่มจากการกำหนดทีมการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ผู้วิเคราะห์ข้อมูล 3 คน และผู้ตรวจสอบ (auditor) 1 คน ทั้งนี้ผู้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ผู้วิจัย และผู้วิเคราะห์ข้อมูลร่วมอีกสองคน ผู้วิเคราะห์ข้อมูลร่วมทั้งสองคนเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและมีประสบการณ์การทำวิจัยเชิงคุณภาพแบบแบบทีมผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน ส่วนผู้ตรวจสอบเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างประเด็นหลัก

(developing domains) เป็นการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีเนื้อหาคล้าย ๆ กันเข้าด้วยกันโดยผู้วิเคราะห์ข้อมูลหลักแต่ละคนวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล 3 รายแรกอย่างเป็นอิสระต่อกัน จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายจนได้ข้อสรุปที่ทุกคนเห็นชอบร่วมกัน (2) การสรุปสาระสำคัญ (abstracting core ideas) เป็นการสรุปใจความสำคัญและลงรหัสข้อมูล โดยสาระสำคัญนี้จะต้องได้ใจความที่ใกล้เคียงกับข้อมูลเดิมมากที่สุด ในขั้นนี้ทีมผู้วิเคราะห์ข้อมูลหลักทั้ง 3 คนใช้อภิปรายร่วมกันเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การจัดข้อมูลมีสาระสำคัญอยู่ภายใต้ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด และ (3) การวิเคราะห์ภาพรวม (cross analysis) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความคล้ายคลึงกันมากน้อยเพียงใด ตามด้วยการจัดหมวดหมู่และหมวดหมู่ย่อยในแต่ละประเด็นหลัก ในทุกขั้นตอนผู้ตรวจสอบจะพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทีมผู้วิเคราะห์ข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สุดท้ายผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ไปเขียนผลการวิจัย (ตารางที่ 2)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าประสบการณ์ด้านจิตใจของนักศึกษาที่ยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา มี 5 ประเด็นหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ตารางที่ 2)

ประเด็นที่ 1: การเผชิญความยากลำบากในชีวิต ประกอบด้วย (1) ความเป็นอยู่ที่ขาดแคลนจากการมีรายได้ไม่เพียงพอ มีหนี้สิน และมีที่อยู่อาศัยคับแคบ ทรุดโทรม (2) การไม่ยอมจำนนต่อความยากจน ด้วยการสอบชิงทุนการศึกษาการทำงานแบ่งเบาภาระครอบครัว และการดิ้นรนต่าง ๆ ให้หลุดพ้นจากความยากจน และ (3) การมีความกดดัน ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และความรู้สึกด้อยค่าต่อนิตนเอง ดังนี้

1.1 ความเป็นอยู่ที่ขาดแคลน หมายถึง การที่ครอบครัวมีรายได้น้อยและไม่แน่นอน ครอบครัวผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดมีอาชีพที่ไม่มั่นคง เช่นรับจ้าง หรือมีอาชีพทำไร่นาที่มีปริมาณที่ทำงานอย่างจำกัด ที่ไร่

ที่นาน้อย ทั้งนี้รายได้ของครอบครัวขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ และเศรษฐกิจ และต้องรับผิดชอบภาระใช้จ่ายภายในครอบครัวจำนวนมาก ทำให้นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลรายงานถึงความเป็นอยู่ที่อย่างลำบากและใช้ชีวิตอย่างจำกัด ดังประโยคที่ว่า

“ແຫ້ງແລ້ງ ແຫ້ງແລ້ງຮັບບາງປີໄດ້ຂ້າງເລຍ ຮັບຈາກທີ່ເຮົາໄດ້ປີ່ນັ້ງຕຸກປີລະ 45 ກະສອບ ແຕ່ປີນັ້ນກໍຈະໄດ້ປະມານ 20 ກະສອບກວ່າໆ ໄດ້ເຮັດໆ ທໍາໃຫ້ເຮົາຂາດທຸນໄມ້ຂ້າງໄຫຍ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

นอกจากการที่ครอบครัวของนักศึกษาจะมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการกู้ยืมมาใช้หมุนเวียนในครอบครัว ใช้เป็นเงินทุนในการทำไร่ นา ทำการค้าขาย ซื้อที่ดิน ทำให้เป็นหนี้สินทับถมจำนวนมาก ดังประโยคที่ว่า

“ຮ້ອດທີ່ດິນຈາກບ້ານອີກທີ່ແລ້ວໄປຊື້ຮຸ້ນຮາກຈຳນອງອະໄກຜູ້ກໍໄມ້ຄ່ອຍເຂົ້າໃຈຫລາຍແສນຄ່າກໍ່ເລີຍພອດີ ເປັນປ່າ ເປັນຢາດີກໍ່ເລີຍຝ່ອນໆ ໄດ້ບ້າງຄ່າ ແຕ່ກໍ່ຍັງໃຊ້ໄມ້ເມດຄ່າ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“คือแบบตอนแรกพอยังไม่ทำนาทำแบบก่อสร้างมาก่อนแล้วก็เพิ่มเริ่มมาทำจุดนี้ พอข้าวมันลุ่มใช้ไหมคะ เงินที่มალงทุนมันก็ไม่ค่อยมัน 50 ไร่ มันลุ่มที่นี้ก็เป็นแสนมันลุ่มสามสี่ที่ เป็นหนี้ขึ้นมาเยอะมาก ทบ ขึ้นมาเยอะมากทั้งดอกเบี้ยย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

การประสบกับความยากลำบากในชีวิตยังรวมถึงประสบการณ์ของนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่มีบ้านเรือนคับแคบ ทรุดโทรม การมีที่อยู่อาศัยที่คับแคบ และทรุดโทรมดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ดังประโยคที่ว่า

“ບ້ານກໍ່ແທບຈະໄມ້ມີຢູ່ເລີຍຂ້ອມແລ້ວຂ້ອມອີກ... ບ້ານນະຮ້ອດພໍດີຕັດແປງຄືແທບວ່າລັງກະສີຣຸ້ ດຽງນັ້ນມັນນອນໄດ້ ຕ້ອງກັບສັງກະສີໄປ ສັງກະສີມາ ປັບບ້ານ ຕຸລອດ... ປັບເພື່ອໃຫ້ມັນຢູ່ໄດ້ ເພື່ອໃຫ້ເຮົາຫລຸບຝນໄດ້” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

1.2 การไม่ยอมจำนนต่อความยากจน นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลต้องดิ้นรน ขวนขวายหาโอกาสที่ดีในชีวิต มีความใฝ่ฝันอยากศึกษาเล่าเรียน อยากจะประกอบอาชีพที่ดี มั่นคง เชื่อว่าการศึกษจะทำให้

ชีวิตดีขึ้น พยายามที่จะแสวงหาทุนการศึกษา ขอบทุน การศึกษาต่าง ๆ สอบชิงทุนต่าง ๆ เพื่อให้มีโอกาสในการเรียน ดังประโยคที่ว่า

“ช่วง ม.6 ขยันครับ ขยันมากทีเดียว ขยันขึ้นมากตอน ม.6 มันมีช่วงหนึ่งอาจารย์ประกาศว่ามีทุน จุฬาฯ-ชนบท เป็นจุดที่ผมเอามีทุนก็เลยไปอยู่ห้องแนะแนวครับ อาจารย์จะเลือกจะเลือกแต่คนที่สมัครโรงเรียนสมัคร 11 คนแต่ได้มา 3 คน แล้วอาจารย์จะเลือกอาจารย์พูดอย่างนั้น อยากสมัครมากพยายามไปชักถามอาจารย์ ไปหาทุกวันไป ชักถามทุกวันไปหาทุกวัน อยากได้มาก อยากสมัครครับ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

นอกจากนี้นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลและสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำงานหนัก เพื่อแบ่งเบาภาระรายจ่ายในครอบครัว ทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือเพื่อชีวิตจะได้ไม่ลำบาก ให้มีรายได้ที่เพียงพอภาระรายจ่าย ดังประโยคที่ว่า

“โอ...ทำงานตั้งแต่เด็ก คือเริ่มทำงานแบบหนักมาก คือ ป.4 ไปทำงานโรงขึ้นเครื่องขึ้นดิน เมาเนี่ย ซึ่งถือว่ามันหนักจริง ๆ คือถ้าใครไม่อยู่ตรงนั้นจะไม่รู้ว่าหนักมากเพราะหนึ่งคุณต้องยกดิน ดิน ๆ ไม่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

ครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลเห็นความสำคัญของการศึกษาพยายามที่จะให้ผู้ให้ข้อมูลได้เรียนหนังสือส่งเสริม สนับสนุนให้มีโอกาสได้ศึกษาถึงแม้สภาพความเป็นอยู่จะยากลำบาก มีความเชื่อว่าการศึกษจะทำให้ชีวิตครอบครัวดีขึ้นเป็นโอกาสที่ดีที่บุตรได้มีอาชีพที่มั่นคงและไม่ลำบาก สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ดังประโยคที่ว่า

“พ่อแม่ก็ไม่ให้ทั้งการเรียน เพราะจะเน้นมาก เพราะว่าไม่อยากให้มีอาชีพเกษตรกร เพราะว่าพ่อแม่ต้องมาทุกข์ยากลำบาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

1.3 การมีความกดดัน รู้สึกด้อยค่าจากความยากจน นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลรายงานถึงประสบการณ์ความยากจนที่ก่อให้เกิด ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นที่ร่ำรวยกว่า จนอาจเป็นข้อจำกัดในการทำสิ่งต่าง ๆ ดังประโยคต่อ

ไปนี้

“น้อยใจค่ะ คือเพื่อนคนอื่นในโรงเรียนประจำอำเภอแบบส่วนมากจะเป็นลูกข้าราชการ พ่อเป็นครูเป็นหมออะไรอย่างนี้ หนูก็เกษตรกร ซึ่งแบบบางที่เค้ามีอะไรที่เค้ามี เช่นเรื่องเรียนพิเศษอย่างนี้ส่วนหนูต้องไปช่วยที่บ้านทำงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลบางคนมีความกังวลใจ ไม่สบายใจในการใช้เงิน เนื่องด้วยสภาพการเงินมีอยู่อย่างจำกัด กลัวจะเอาไปใช้ในสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์เกรงใจไม่อยากจะรบกวน ดังประโยคต่อไปนี้

“พอจะทำมีอะไรที่ใช้เงินนิดหน่อย ก็จะไม่สบายใจกังวลใจ เมื่อครอบครัวต้องเงินนี้เอาไปทำอะไรเอาไปใช้หมดอะไร” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

เนื่องด้วยครอบครัวมีรายได้จำกัด นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลบางคนต้องพึ่งพาคนอื่น ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีที่เกิดขึ้น รู้สึกด้อยค่า ต่ำหนิตัวเองที่ไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัวพึ่งพาตัวเองได้ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“เราไม่มีเงินให้เค้ามันก็เกรงใจ ผมจะไม่เอาเงินพ่อแม่เลยต้องถามพี่ก่อนพี่จะเป็นคนบริหารที่เค้าจะเป็นคนทำงาน จะถามพี่เรื่องเรียนเค้าไม่ว่าอยู่แล้วแต่มันก็เกรงใจไม่อยาก พึ่งตัวเอง...คิดมากเป็นคนที่ชอบคิดมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

ประเด็นที่ 2: การมีความรู้สึกสุขระคนทุกข์ เมื่อได้ทุนการศึกษา ประกอบด้วย (1) ความรู้สึกดีใจภาคภูมิใจ (2) ความรู้สึกซาบซึ้งใจและเห็นคุณค่าทุนที่ได้รับ และ (3) ความรู้สึกไม่มั่นใจบางในขณะ จากความกลัวการไม่เป็นที่ยอมรับ ความกังวลกับการเรียนและสิ่งที่แวดล้อมที่ยังไม่คุ้นเคย ดังนี้

2.1 ความรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับทุนที่เชื่อว่าจะทำให้ชีวิตมีโอกาสที่ดีขึ้นเป็นความรู้สึกด้านบวก ที่ทำให้รู้สึกภูมิใจ ดีใจ ต่อตนเองและครอบครัวที่สามารถก้าวสู่ความสำเร็จในชีวิต ดังประโยคต่อไปนี้

“ดีใจมากครับได้ทุนเรียนครับ เราได้ช่วยเหลือทางบ้านด้วยครับ พุดถึงทุนแล้วเหมือนจะร้องไห้

มันตื่นตื่นใจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

2.2 ความรู้สึกซาบซึ้งใจและเห็นคุณค่าทุนที่ได้รับ ผู้ให้ข้อมูลได้รับทุนการศึกษาแล้วรู้สึกซาบซึ้งใจ ขอบขอบคุณ ที่ให้โอกาสทางการศึกษาทำให้มีโอกาสที่ดีของชีวิต เห็นคุณค่าและตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากทุนที่ให้ชีวิตใหม่และตระหนักถึงคุณค่าของทุนที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและชีวิต ดังประโยคที่ว่า

“หนูว่าการได้รับทุนเข้ามามีโอกาสใช้ไหมคะ มันก็เป็นโอกาสของเด็กชนบทอย่างนี้ค่ะที่ได้ ได้เข้ามาเรียนที่ดีมากเป็นมหาวิทยาลัยอันที่หนึ่งมีชื่อเสียง มันก็เป็นโอกาสที่ดีมากเลยคะถ้าไม่มีทุนนี้หนูอาจไม่ได้เรียน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

2.3 ความรู้สึกไม่มั่นใจบางขณะ นักศึกษา ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งรายงานถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นช่วงเวลาที่ไม่น่าพอใจ กลัว กังวลใจในการได้รับทุนการศึกษาที่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างจากภูมิลำเนาเดิม ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ใหม่ การเรียนในระดับที่สูงขึ้น และเพื่อนใหม่ที่มีความแตกต่างทางสังคม ดังประโยคต่อไปนี้

“รู้สึกใจหาย อยากกลับ กลัว หนูก็รู้ว่าที่นี่มีแต่คนเก่งไม่รู้ว่าจะอยู่ได้ไหมจะทำอย่างนี้ได้ไหมได้ไหม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ตอนแรกก็กลัว คือตอนแรกๆที่ยังแบบไม่เจอเพื่อนก็กลัวส่วนใหญ่แบบเค้าจะพูดกับเราหรือเปล่าแบบนั้นอ้อ.. คิดเหมือนกันว่ากลัวเค้าจะมองเรา เค้าจะมองเราอย่างไร...กลัวเค้าจะมองว่า ไม่อยากคบกับเรา...เพราะเราคิดว่าเราไม่ใช่คนระดับเค้า เราเข้าถึงเค้าไม่ได้...เขาตลกกว่าเรา...เค้าจะมอง จะคิดอย่างไรกับ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

นอกจากนี้ เป็นความรู้สึกกลัวสถานที่ใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย กังวลที่ต้องมาใช้ชีวิตในที่ที่ไม่น่าคุ้นเคยที่กับสภาพแวดล้อมต่างจากภูมิลำเนาเดิมของตน กลัว กังวลจะอยู่ไม่ได้ คิดถึงบ้านและครอบครัว ดังประโยคที่ว่า

“กลัวมาแล้วจะไม่มีใครเราจะอยู่คนเดียวอย่างไร ไม่มีใครสถานที่ใหม่ คนใหม่สภาพสังคมใหม่

แล้วมันก็น่ากลัวสำหรับคนที่ไม่ชินกับสภาพแวดล้อม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

ประเด็นที่ 3: การปรับตัวในสังคมใหม่ ประกอบด้วย (1) การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ด้านการเรียน และกิจกรรมต่างๆ (2) การอยู่สิ่งแวดล้อมที่นิยมวัตถุ ในขณะที่มีเงินจำกัด และ (3) การใช้ชีวิตต่างถิ่นเพียงลำพัง ดังนี้

3.1 การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย การใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยที่เป็นการเรียนหนังสือ การเรียนที่มีความยากและหนักมากขึ้น ต้องประสบปัญหาการเรียนบางวิชาที่ไม่ทันเพื่อน ดังประโยคต่อไปนี้

“กวดดันมากคือแบบภาษาอังกฤษแบบ dog ตลอด ไม่เคยขึ้นมา เลย... รู้สึกนั่งนิ่งเฉยไปคือไม่อยากจะตอบอะไรเลย เราฟังไม่รู้เรื่องด้วยเลย อะไรอย่างนี้พื้นฐานเรามาไม่ดีด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

นอกจากนี้ เป็นการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมห้องเชียร์ การทำกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ที่แปลกใหม่และไม่คุ้นเคยส่งผลให้เกิดความกดดัน เครียดดังประโยคต่อไปนี้

“คือตอนนั้นเข้าไป เครียด บางทีก็ร้องไห้...มันเหนื่อยด้วย กลัวทำไม่ถูกด้วย...ห้องสอนแต่รุ่นพวกหนูพยายามปรับให้เบาลง ขนาดปรับให้เบาลงหนูยังกลัวเลย กลัวมาก...หัวหดเลยกลัวมากขนาดปรับให้เบาลง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

3.2 การดำรงอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมสังคมวัตถุนิยม ผู้ให้ข้อมูลต้องมาใช้ชีวิตในที่ที่มีความแตกต่างจากบ้านเกิดของตน ในสังคมเมืองใหญ่ที่มีความเจริญ กับการดำรงชีวิตในสังคมใหม่ที่มีค่าครองชีพสูง ต้องอยู่อย่างจำกัดในเรื่องของการใช้จ่ายในการทำสิ่งต่างๆ ดังประโยคต่อไปนี้

“เวลาเราไปกับเพื่อนอย่างนั้น เราต้องไปสถานที่ที่ใช้เงินสูงเราไม่มีกำลังมากขนาดนั้นเราชอบทำกิจกรรมที่มันง่าย ๆ อยู่ บางสถานที่ที่เท่านั้น อย่างเพื่อนชอบไปเดินห้างไปซื้อของ shopping เค้ากินข้าวกันก็จะเป็นร้านอาหารแนวหนึ่งที่ใช้เงินมากกว่า เราเป็นคนธรรมดาที่กินข้าวโรงอาหารนิสิตเราก็ได้ด้วยบ

ด้วยอะไรเรา เราจะไปซื้อกินอย่างนั้นไม่ได้เป็นข้อจำกัดเหมือนกัน ในการมาอยู่กับเพื่อน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

3.3 การใช้ชีวิตต่างถิ่นเพียงลำพัง ผู้ให้ข้อมูลต้องมาใช้ชีวิตต่างถิ่นที่ไม่คุ้นเคยเป็นครั้งแรก กับสภาพแวดล้อมใหม่ การดำรงชีวิตที่มีวิถีการใช้ชีวิตที่มีความแตกต่างจากเดิมที่มีความเจริญและเป็นเมืองขนาดใหญ่ ดังประโยคต่อไปนี้

“ก็เหมือนกับช่วงแรกรู้สึกลำบากมากอย่างห้องน้ำมันก็ต้องเป็นห้องน้ำมันอะไรอย่างนี้ หนูไม่เคยมาอย่างนี้ ชักผ้ามันก็แบบไม่รู้ ตอนแรกๆหนูรู้สึกว่ามันลำบากมากแล้วต้องมาอยู่กับสามคน....กลับมาที่ห้องให้ตอนกลางคืนไอ้ช่วงแรกๆ อายากกลับบ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลต้องพบปะผู้คนแปลกหน้าที่ไม่น่าไว้วางใจ ผู้คนจำนวนมากที่มีวิถีดำเนินชีวิตแตกต่างและมีลักษณะนิสัย วิถีชีวิตเร่งรีบ ไม่มีน้ำใจต่อกันที่มีความแตกต่างจากผู้คนที่มีภูมิปัญญาเดิม ดังประโยคต่อไปนี้

“แต่ถ้าไปข้างนอกที่เป็นโซนพวกห้างพวกตลาดพวกอะไรอย่างนี้ผมว่ามันไม่ค่อยน่าอยู่คนเค้ายังไม่มีความเกรงใจกันเท่าไร ชนกันอะไรกันก็ไม่ขอโทษไม่ค่อยอะไร ไม่ค่อยชอบสังคมแบบนี้ แล้วก็ชอบที่ต้องมา เดินเบียดกันเยอะๆ อะไรแบบนี้ ไม่ชอบ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

ประเด็นที่ 4: การมีพื้นที่นิสัยที่ดีและกุญแจสำคัญอื่นๆ ในการปรับตัว ประกอบด้วย (1) การมีจิตใจที่แข็งแกร่ง จากพื้นที่นิสัยด้านบวก การเผชิญปัญหาด้านบวก และการเห็นคุณค่าความยากลำบากในชีวิต (2) การมีสัมพันธภาพที่ผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่น และ (3) การมีแหล่งเกื้อหนุนและ ประคับประคองดังนี้

4.1 การมีจิตใจที่แข็งแกร่ง จากพื้นที่นิสัยด้านบวก การเผชิญปัญหาด้านบวก และการเห็นคุณค่าความยากลำบากในชีวิต นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลรายงานถึงพื้นที่นิสัยด้านบวก เช่น ความใฝ่รู้ การแสวงหาโอกาสที่จะทำให้ชีวิตตัวเองพัฒนาในทางที่ดี

ทำงานทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่ทุ่มเทกับการทำงานดังประโยคที่ว่า

“สิ่งหนึ่งคือเราวิ่งไปหามัน บางครั้งโอกาสวิ่งมาหาเรา ส่วนใหญ่จะเป็นโอกาสที่วิ่งมาหาเราแล้วความมั่นใจไม่ปล่อยให้มันไปคือเมื่อไหร่ที่มีโอกาสหรือมีอะไรที่เราสามารถเข้าไปได้เราก็ทำอย่างเช่นงานมีอะไรเราส่งก็ส่งหมด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

นอกจากนี้นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวถึงความสามารถในการฟื้นคืนพลังเมื่อเผชิญกับอุปสรรคได้เร็ว มีความสามารถถึงตนเองกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติได้อย่างรวดเร็วหลังจากเผชิญปัญหาและประสบกับปัญหาในชีวิต ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า

“ครั้งแรกคือล้มไปแล้วเริ่มต้นใหม่ตอนเข้ามหาลัยพอเริ่มๆ อีกครั้งเรียนหลังจากที่เราต้องสูญเสียคนที่เรารักไป เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายของชีวิต... คือหลังจากผ่านช่วงนั้นมาปั๊บปัญหาหมั่นยังมีเกิดจากเหตุการณ์อันเดิมเรื่องการเรียน... เราก็มานั่งคิดว่าปัญหาเรากำลังอยู่ตรงไหน เราก็เริ่มต้นกลับไปแก้ปัญหานั้นก่อนเรื่องเรียนอย่างนี้ จำเป็นต้องเรียนให้ดีขึ้นใหม่เรื่องเรียนจะดีขึ้นเอง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

ต่อมาเป็นนักศึกษาได้ระบุถึงวิธีการเผชิญปัญหาของพวกเขาที่เน้นวิธีการแบบมุ่งแก้ปัญหาหรือการแก้ไขปัญหาดังวิธีทางด้านบวกในขณะที่เผชิญกับสถานการณ์การใช้ชีวิตในสังคมใหม่ การเรียนที่หนัก การพบปะผู้คนที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตที่แตกต่าง โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อมุ่งแก้ปัญหา เช่น อ่านหนังสือเพิ่ม ทำกิจกรรมผ่อนคลาย ทำสมาธิหรือร้องเพลงดังตัวอย่างประโยคที่ว่า

“เรียนหนักกว่ากันหลายเท่า เวลาอ่านหนังสือก็ต้องอ่านเยอะกว่าเดิม เพราะว่า คือตอน ม.ปลายหนูจะเป็นประเภทอ่านสองสามอาทิตย์ก่อนสอบ ไม่งั้นก็อ่านวันต่อวันอย่างนี้ แต่พอมาอยู่ที่นี่มันทำอย่างนั้นไม่ได้แล้ว มันไม่ทัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“เวลาเกิดอะไรขึ้นเราก็จะสามารถหยุดคิดอะไรได้คือตอนที่เราไปละหมาดเราก็มีสมาธิหยุดคิดได้... การปลดปล่อยจริงๆ คือการร้องเพลงร้องอยู่ที่ห้อง

ร้องคนเดียว ตอนนั้นก็ได้ หรือไปกับเพื่อน... ไม่ใช่คาราโอเกะ ไม่ใช่แค่เปิดคอมแล้วก็ร้องเพลงหนูก็จะระบายแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

นอกจากนี้นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลผ่านเรื่องราวความยากลำบาก อุปสรรคในชีวิตมาโดยนำเรื่องราวที่เคยเผชิญมาเป็นข้อคิด ข้อเตือนใจ ตระหนักตนเองในการดำเนินชีวิตเห็นคุณค่ากับเรื่องราวความยากลำบากที่ผ่านมาที่ทำให้เห็นความมั่งคั่งทางด้านจิตใจ เห็นคุณค่าชีวิตมากขึ้นและใช้ชีวิตอย่างรอบคอบและมีคุณค่า ดังประโยคต่อไปนี้

“ในความทุกข์ยากก็มีความสุขได้อย่างเช่น ทุนค๊ะที่ให้ออกาสทางการศึกษาแล้วชีวิตยากลำบากก็สอนให้หนูรู้ว่ามันสู้แล้วมันมองเห็นภาพรวมว่าจะใช้ชีวิตต่อไป อย่างนี้จะต้องทำอย่างไร มีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

4.2 การมีสัมพันธภาพที่ผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลมีสัมพันธที่ดีกับคนรอบข้าง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ทำให้เกิดมิตรภาพร่วมกัน สามารถที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายและผู้อื่นอยากจะทำหา ดังประโยคต่อไปนี้

“ผมมีเพื่อนเยอะ ผมเป็นคนที่ไม่เข้ากับคนได้ง่ายอยู่แล้ว ได้คุยพูดกันก็โอเค พูดถูกใจกัน ก็เป็นเพื่อนกันแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

ผู้ให้ข้อมูลสามารถเป็นที่พึ่งพาและไว้วางใจ เชื่อใจ เป็นที่พึ่งพาในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ครอบครัวและคนรู้จัก ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า

“เป็นทุกอย่างเลยแม่จะเชื่อใจ เรื่องนี้เรื่องลิน เรื่องปัญหาทุกอย่างเลย เรื่องในครอบครัวอย่างนี้เหมือนแม่จะบอกให้เราว่าทำอะไรบ้าง อะไรอย่างนี้เป็นประสบการณ์ด้วย มีหนี้สินเท่านั้นแล้วนะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

4.3 การมีแหล่งเกื้อหนุนและประคับประคองที่ดี ผู้ให้ข้อมูลมีผู้คอยสนับสนุน ส่งเสริมที่ช่วยประคับประคองจิตใจ ให้กำลังใจ แนะนำสิ่งที่ดีและให้การช่วยเหลือในการเผชิญกับสถานการณ์ความยากลำบากในชีวิต จากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว อาจารย์รุ่นพี่และเพื่อน ดังประโยคที่ว่า

“ถ้าเราไม่ยอมแพ้ ถ้าเราแพ้เราค่อยลุกขึ้นมาสู้ใหม่ แม้เป็นคนสอนให้คิดอย่างนี้ด้วย ปัญหาเราแก้ไม่ได้ค่อยกลับไปแก้ใหม่ไม่ต้องมานั่งร้องไห้เสียใจ เราทำให้มันสุดเมื่อไหร่มันก็จะคลี่คลายไปเอง ถึงแม้แก้ไม่ได้มันก็ต้องผ่านไป ที่เราคิดว่าแก้ไม่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเสริมโดยมหาวิทยาลัย ได้แก่ เข้าห้องเชียร์ เรียนปรับความรู้ พื้นฐานวิชาหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมของมหาลัยที่ช่วยส่งเสริมในการปรับตัวทางด้านการเรียนและการใช้ชีวิตที่จัดขึ้นเพื่อช่วยสนับสนุนในการปรับตัว อาทิเช่น การเข้าห้องเชียร์ การเรียนปรับพื้นฐานและกิจกรรมอื่นๆ ดังประโยคที่ว่า

“การเรียนปรับระดับก็หลักๆ ก็จะมีเรียนแล้วก็ห้องสอน ก็คือห้องสอนก็จะสอนทุกอย่างตั้งแต่การใช้ชีวิตระเบียบวินัยอะไรอย่างนี้ รวมเพื่อนให้รักกันในรุ่น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

ประเด็นที่ 5: การมีจุดหมายในชีวิต ประกอบด้วย (1) เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว (2) เพื่อสร้างอนาคตของตนเองให้มั่นคง และ (3) เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ดังนี้

5.1 เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลต่อสู้กับอุปสรรค ความยากลำบากในชีวิต เพื่อให้ครอบครัวของตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สุขสบายกว่าที่เคย และมีความเป็นอยู่ที่ไม่ลำบาก ขาดแคลน สร้างบ้านสร้างที่อยู่อาศัยให้ครอบครัว ดังประโยคต่อไปนี้

“อยากสร้างบ้านแล้วเอาแม่มาอยู่เพราะว่าแม่ชื้อไว้แล้วลำพังแม่คนเดียวจะสร้างบ้านไม่ใช่ง่ายๆนะ ก็บอกแม่ว่าแม่ยังไม่ต้องทำ เดี่ยวหนูจะทำแล้วเอาแม่มาอยู่ด้วยอย่างนั้นมากกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

5.2 เพื่อสร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับตัวเอง ผู้ให้ข้อมูลอยากจะทำหน้าที่พัฒนาชีวิตและอนาคตของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อความมั่นคงในชีวิตของตนเองและครอบครัว ให้มีโอกาสในชีวิตมากขึ้น ที่จะให้ชีวิตไม่ลำบากส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตัวเองและครอบครัว

ดังประโยคต่อไปนี้

“หนูคิดว่าทำงานยังไม่เรียนต่อหรือเก็บเงินแล้วหาประสบการณ์ก่อน แล้วดูว่าสาขาไหนที่มันใช่เราจริง ๆ ไปเรียนต่ออะไรที่เราสนใจ แล้วจะทำต่อพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น จะได้สบาย...อยากทำให้มันเต็มที่ทุกอย่างในชีวิตเลย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

5.3 เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลมีความฝัน มีแรงจูงใจอยากแบ่งปันสิ่งที่ดีให้คนอื่นเนื่องจากตัวเองประสบกับความยากจนจะเข้าใจสภาพความยากจนจึงมีความฝัน อยากมอบโอกาสที่ดีให้คนอื่นคือพัฒนาบ้านเกิดตัวเองหรือโรงเรียน ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ที่เคยใช้ชีวิต อยากจะพัฒนาให้ผู้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการศึกษาที่ดีทันกับสังคมที่เจริญดังประโยคต่อไปนี้

“หนูคิดอยู่เลยว่าอยากกลับไปดูแลคนที่บ้านและ คิดถึงจุด ๆ หนึ่งที่เรามีความมั่นคงก็อยากบริจาคเงินกลับไปโรงเรียนที่เราเคยได้มาตรงนั้นแหละ เราก็อยาก แบ่งปันให้กลับคืนหนูคิดว่าหนูก็จะทำตรงนั้นเหมือนกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“ก็อยากกลับไปพัฒนาการศึกษาที่บ้านเพราะเรารู้ว่าเรามาจากไหนแล้วมันก็ไม่ทันกับเพื่อนที่เค้าเรียนในเมืองเพราะบ้านเรามันไม่พร้อมเหมือนครูก็สอนแบบเปิดหนังสืออ่านอะไรอย่างนี้อยากกลับไปเปลี่ยนจุดนั้นมากกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจของนักศึกษาที่ยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษาพบว่านักศึกษามีทั้งผลกระทบด้านลบและด้านบวกที่เกิดจากการเผชิญกับความเป็นอยู่ที่ยากลำบากเนื่องมาจากความยากจนและการมีภูมิลำเนาในพื้นที่ชนบท กล่าวคือ การมีครอบครัวที่ยากจนและมีความเป็นอยู่ที่ขาดแคลนตั้งแต่เกิดทำให้พวกเขาารู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเป็นบางครั้งบางคราวเมื่อพวกเขาเปรียบเทียบกับคนอื่นซึ่งสนับสนุนการศึกษาของ Guerrero ที่ว่าผู้ที่ยากจนมักมีความรู้สึกเวทนาตนเอง และรู้สึกมีปมด้อย [1] อย่างไรก็ตามผลการศึกษาคครั้งนี้ค้นพบ

ผลกระทบด้านบวกซึ่งขัดแย้งกับข้อค้นพบของ Tuason ที่ว่าผู้ที่ยากจนมักจะยอมจำนนต่อสภาพชีวิตรวมทั้งรอโชคชะตามาเปลี่ยนชีวิต และเชื่อว่าพระเจ้าจะทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น [2] เนื่องจากนักศึกษาเหล่านี้ได้ผ่านการต่อสู้กับความยากจนและความเป็นอยู่ที่ขาดแคลนมาเป็นการดิ้นรนและแรงผลักดันให้ตนเองหลุดพ้นจากความยากจนด้วยการแสวงหาโอกาสทางการศึกษา การเผชิญกับความยากจนในพื้นที่ชนบทและมีโอกาสได้รับทุนนับเป็นแรงผลักดันให้นักศึกษาฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อสร้างโอกาสให้แกชีวิตของตนและเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัวจนในที่สุดพวกเขาได้รับทุนการศึกษาและได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพที่ดี การได้รับโอกาสดังกล่าวทำให้นักศึกษาเหล่านี้เกิดแรงบันดาลใจในการที่เติมเต็มความฝันของผู้คนที่ด้อยโอกาสเหมือนกับพวกเขาเคยมีประสบการณ์และนักศึกษาเหล่านี้ยังอยากจะทำตอบแทนสังคมหรือกลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนอีกด้วย

สำหรับลักษณะเฉพาะสำคัญที่พบร่วมกับการมีประสบการณ์จิตใจด้านบวกนี้คือ การที่นักศึกษาเหล่านี้มีทัศนคติที่ดี หรือทัศนคติด้านบวก ซึ่งได้แก่ความกล้าหาญและความพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตที่ผ่านเข้ามา การมีความรู้ การมีมุมมองชีวิตทางด้านบวก การมีความรับผิดชอบพึ่งตนเองได้ และการมีความสามารถฟื้นฟูพลัง ลักษณะนิสัยด้านบวกดังกล่าวทำให้พวกเขาสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเอง [8] และทำให้สามารถปรับตัวทั้งในการใช้ชีวิตและการเผชิญหน้ากับสังคมเมืองได้เป็นอย่างดีทั้งนี้ข้อค้นพบดังกล่าวได้สนับสนุนการศึกษาของ Parr และคณะ [5] ที่ระบุว่าผู้ที่ยากจนและประสบความสำเร็จรวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมีความลักษณะบางประการที่ทำให้พวกเขาผ่านความทุกข์ยากต่าง ๆ มาได้ เช่น การมีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ในชีวิต การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การมีความกล้าที่จะเสี่ยงกับโอกาสที่จะเกิดขึ้นที่มีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้

นักศึกษาที่ยากจนมาจากชนบทและได้รับทุนเหล่านี้อย่างมีคุณค่าสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาเผชิญกับความยากลำบากในชีวิตและการปรับตัว คือ การมีแหล่งช่วยเหลือที่ดี เช่น การที่มีครอบครัวที่ให้อาหารใจ การมีอาจารย์ให้คำแนะนำ การมีเพื่อนและคนรอบข้างที่รู้จักช่วยเหลือ รวมทั้งการมีหลักศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าการมีพื้นที่สนับสนุนและการสนับสนุนระดับรองจากครอบครัวอย่างเพียงพอเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้นักศึกษาที่ยากจนมาจากชนบทและได้รับทุนการศึกษามีจิตใจที่แข็งแกร่งและสามารถปรับตัวกับความยากลำบากต่างๆ ได้อย่างไม่ย่อท้อ รวมทั้งสามารถปรับตัวและดำรงตนอยู่ภายใต้สังคมวัตถุนิยมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นนักจิตวิทยา บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรจะได้คำนึงถึงการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านบวกและจัดให้มีแหล่งสนับสนุนระดับรองอย่างเพียงพอให้แก่ นักศึกษาผู้ที่ยากจนมาจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา นอกจากนี้การจัดให้นักศึกษาผู้มีจิตใจที่แข็งแกร่งเหล่านี้ได้แบ่งปันประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางจิตใจของตนแก่นักศึกษาคนอื่น ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีก่อให้เกิดแรงบันดาลใจและจุดประกายให้นักศึกษาคนอื่นได้หันมาพัฒนาความเข้มแข็งภายในตนเอง ตลอดจนมีกำลังใจในการฟันฝ่ากับอุปสรรคและมีแรงจูงใจให้ทำสิ่งต่างๆ เพื่อช่วยเหลือตนเองและคนในสังคมที่ด้อยโอกาสให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป ที่เป็นการตอบแทนทดแทนสังคมที่ให้ออกาสพวกเขา รวมทั้งการได้กลับไปพัฒนา ทดแทนแผ่นดินเกิดชนบทที่พวกเขาจากมา

อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลเพียงรอบเดียวและเป็นการสัมภาษณ์ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความยากจนในพื้นที่ชนบทและการได้รับทุนการศึกษาของนักศึกษา 10 คน ในบริบทของ

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดผ่านการปรับตัวในมหาวิทยาลัยมาในระยะหนึ่งแล้ว สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาประสบการณ์ที่เป็นความเข้มแข็งนี้ในลักษณะของการศึกษาระยะยาว (Longitudinal study) โดยอาจเริ่มตั้งแต่นักศึกษาได้รับทุนและมาจากชนบทไปจนกระทั่งนักศึกษาสำเร็จการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงกลไกการปรับตัวในแต่ละช่วงเวลาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักศึกษาที่มีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากเนื่องมาจากความยากจนและการมีภูมิลำเนาในพื้นที่ชนบทต่อไปเพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาจิตใจพวกเขา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุน “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” สนับสนุนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Guerrero SH. The culture of poverty in metro Manila: Some preliminary notes. *Philippine Soc Review* 1973; 21(2): 215– 221.
- Tuason MT. Those who were born poor: A qualitative study of Philippine poverty. *J Coun Psychology* 2008; 55(1):158 – 171.
- Tuason MT. The poor in the Philippines: some insights from psychological research. *J Psych Dev Societies* 2010; 22(2): 299 – 330.
- Roker D. Worth more than this. London: Children's Society; 1998.
- Parr GD, Montgomery M, DeBell C. Flow theory as a model for enhancing student resilience. *Prof School Counseling* 1998; 1(5): 26–31.

6. Hill CE, Knox S, Thompson BJ, Williams EN, Hess SA, Ladany N. Consensual qualitative research: An update. *J Coun Psychology* 2005; 52(2): 196-205.
7. Hill CE, Knox S, Thompson BJ, Williams EN. A guide to conducting consensual qualitative research. *J Coun Psychology* 1997; 25(1): 517- 572.
8. Goleman DP. *Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ for character health and lifelong achievement.* New York: Bantam Books; 1995.

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ชั้นปี	ภูมิลำเนา	สภาพครอบครัว
ID1	ชาย	20 ปี	2	ชัยภูมิ	เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวน 2 คน มีสมาชิกครอบครัว 5 คน คือ นักศึกษา บิดา มารดา น้องสาว และ หลาน บ้านตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 13 กิโลเมตร ครอบครัวมีอาชีพทำขนทรายส่งตามโรงเรียน ครอบครัวมีรายได้ 90,000 บาทต่อปี มีหนี้สิน 175,000 บาท
ID2	ชาย	19 ปี	2	ฉะเชิงเทรา	เป็นบุตรคนเดียว มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน คือ นักศึกษา บิดา และมารดา อาศัยอยู่บ้านเอื้ออาทรที่ตั้งห่างจากอำเภอประมาณ 17 กิโลเมตร ปลูกยา ทำอาชีพเกษตรโดยมีบ้านที่อยู่ใกล้กัน บิดาทำงานรับจ้างก่อสร้างรายวัน ครอบครัวมีรายได้ 70,000 บาทต่อปี มีหนี้สิน 10,000 บาท
ID3	หญิง	19 ปี	1	อ่างทอง	เป็นบุตรคนเดียว อาศัยอยู่กับครอบครัวปู่และย่าเนื่องจากบิดา มารดาหย่าร้างกัน มีสมาชิกครอบครัว 6 คน คือ นักศึกษา ปู่ ย่า น้องสาวต่างมารดา อา แพนอา และลูกอา ครอบครัวมีหนี้สินซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แท้จริงจากการกู้ยืมเพื่อนบ้าน ครอบครัวมีรายได้ 50,000 บาทต่อปีจากการช่วยเหลือของญาติพี่น้อง
ID4	หญิง	22 ปี	4	น่าน	เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวน 2 คน บิดา มารดาหย่าร้างกัน นักศึกษาอาศัยอยู่กับน้องสาว และมารดา อาชีพหลักของครอบครัวคือ เกษตรกรรม เนื่องจากที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมบ่อย และส่งผลต่อพืชที่ปลูก ทำให้ไม่ได้ผลผลิตและขาดทุน ครอบครัวมีรายได้ 90,000 บาทต่อปี มีหนี้สิน 400,000 บาท กู้จาก ธกส.
ID5	ชาย	22 ปี	4	ชลบุรี	เป็นบุตรคนที่ 2 พี่สาวแต่งงานมีครอบครัวแล้ว บิดา มารดาหย่าร้าง อาศัยอยู่กับมารดาที่ค้าขาย อาศัยอยู่ชานเมือง มีโรงงานจำนวนมากแวดล้อม บ้านที่อยู่อาศัยเป็นห้องแถวขนาดเล็ก ๆ โดยแบ่งพื้นที่ในบ้านแยกกันอยู่ กับอา โรงเรียนอยู่ใกล้กันไปโรงเรียนโดยใช้จักรยานและรถโดยสาร นักศึกษาช่วยงานครอบครัวและหารายได้เองตั้งแต่เด็ก ครอบครัวมีรายได้ ประมาณ 36,000 บาทต่อปี ไม่มีหนี้สิน
ID6	ชาย	21 ปี	3	ตราด	เป็นบุตรคนที่ 1 อาศัยอยู่กับมารดาและน้องสาวอีก 1 คน บิดาเสียชีวิตแล้ว บ้านอยู่ในสวนชานเมือง มีอาชีพเกษตร ปลูกสวนผลไม้ รายได้ปีหนึ่งได้แค่ครั้งเดียว รายได้ไม่แน่นอน เนื่องด้วยเศรษฐกิจไม่ค่อยดีและสภาพภูมิอากาศที่ไม่แน่นอน ฝนตกบ่อย ครอบครัวมีรายได้ 95,000 บาทต่อปี มีหนี้สิน 500,000 บาท
ID7	ชาย	20 ปี	1	ตรัง	เป็นบุตรคนที่ 3 มีสมาชิกในครอบครัว 6 คน คือ บิดา มารดา พี่ชายสองคน น้องสาว และ นักศึกษา บ้านที่อยู่อาศัย เป็นบ้านเช่า ห้องขนาดเล็ก บริเวณบ้านเต็มไปด้วยป่าไม้ผู้คนที่บ้านมีน้ำใจช่วยเหลือกัน มีหนี้สินแต่ไม่ทราบจำนวน อาชีพครอบครัวรับจ้าง/ รายได้ 90,000 บาทต่อปี
ID8	หญิง	19 ปี	2	สกลนคร	เป็นบุตรคนที่ 1 มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน คือ บิดา มารดา น้องชาย ยาย และ นักศึกษา บ้านอยู่ในสวนนอกห่างจากอำเภอประมาณ 30 กิโลเมตร มีที่นาอยู่บนภูเขาที่ราบสูง ครอบครัวมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี มีหนี้สินไม่ทราบจำนวน
ID9	หญิง	23 ปี	5	นครสวรรค์	เป็นบุตรคนที่ 1 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน คือ บิดา ย่า น้องชายและนักศึกษา มารดาเสียชีวิตแล้ว บ้านอยู่ต่างอำเภอ ครอบครัวมีอาชีพ เกษตรกรรม ครอบครัวมีรายได้ ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี มีหนี้สินไม่ทราบจำนวน
ID10	หญิง	24 ปี	5	นราธิวาส	เป็นบุตรคนที่ 2 มีสมาชิกในครอบครัว 6 คน คือ มารดา ยาย พี่สาว 1 คนน้องสาวอีก 2 คน บิดาเสียชีวิต ครอบครัวทำงานรับจ้างทำสวนยาง สวนผลไม้ ผู้ให้ข้อมูลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ไม่สงบของภาคใต้ ครอบครัวมีรายได้ไม่แน่นอนไม่เกิน 100,000 บาทต่อปีมีหนี้สินไม่ทราบจำนวน

ตารางที่ 2 แสดงความถี่ประสบการณ์ด้านจิตใจของนักศึกษาที่ยากจนจากชนบทและได้รับทุนการศึกษา

หมวดหมู่	หมวดหมู่ย่อย	ความถี่
ประเด็นที่ 1 การเผชิญความยากลำบากในชีวิต		
1.1 ความเป็นอยู่ที่ขาดแคลน	1.1.1 รายได้ไม่เพียงพอและไม่แน่นอน	มาก(10/10)
	1.1.2 การมีหนี้สินทับถม	ปานกลาง(8/10)
	1.1.3 การมีที่อยู่อาศัยที่คับแคบ ทรุดโทรม	ปานกลาง(8/10)
1.2 การไม่ยอมจำนนต่อความยากจน	1.2.1 ขอบทุน และสอบชิงทุนการศึกษา	มาก(10/10)
	1.2.2 การทำงานหนักเกินตัวเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัว	มาก (9/10)
	1.2.3 ครอบครัวยากให้เรียนสูงเพื่อให้หลุดพ้นความยากจน	มาก(9/10)
1.3 การมีความกดดัน รู้สึก ด้อยค่า	1.3.1 ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น	น้อย(4/10)
	1.3.2 ความกดดันเมื่อเงินไม่พอใช้	น้อย(3/10)
	1.3.3 ความรู้สึกตำหนิตัวเองที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น	น้อย(2/10)
ประเด็นที่ 2 การมีความรู้สึกสุขระคนทุกข์เมื่อได้ทุนการศึกษา		
2.1 ความรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ	2.1.1 ความรู้สึกดีใจ	ปานกลาง(8/10)
	2.1.2 ความภูมิใจ	ปานกลาง(8/10)
2.2 ความรู้สึกซาบซึ้งใจเห็นคุณค่าทุนที่ได้รับ		มาก(10/10)
2.3 ความรู้สึกไม่มั่นใจบางขณะ	2.3.1 ความรู้สึกกลัว กังวลการเรียน	ปานกลาง(6/10)
	2.3.2 ความรู้สึกอาย กลัวเพื่อนจะรังเกียจหลังตนไม่ได้	น้อย(4/10)
	2.3.3 ความรู้สึกกลัวสถานที่ใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย	น้อย(3/10)
ประเด็นที่ 3 การปรับตัวในสังคมใหม่		
3.1 การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย	3.3.1 การเรียนไม่ทันเพื่อน	มาก(10/10)
	3.3.2 การทำกิจกรรมต่างๆที่มีความกดดัน เช่น ห้องเชียร์	มาก(10/10)
3.2 การดำรงอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมสังคมวัฒนธรรม	3.2.1 การมีเงินใช้จ่ายที่จำกัด	มาก(9/10)
3.3 การใช้ชีวิตต่างถิ่นเพียงลำพัง	3.3.1 การใช้ชีวิตต่างถิ่นที่ไม่คุ้นเคยเป็นครั้งแรก	ปานกลาง(7/10)
	3.3.2 การพบปะผู้คนแปลกหน้าที่ไม่น่าไว้วางใจ	ปานกลาง(6/10)
ประเด็นที่ 4 การมีทัศนคติที่ดีและถูกดูแลสำคัญในการปรับตัว		
4.1 การมีทัศนคติด้านบวก	4.1.1 การมีทัศนคติด้านบวก	มาก(10/10)
	4.1.2 การมีวิธีการเผชิญปัญหาด้านบวก	มาก(10/10)
	4.1.3 การเห็นคุณค่าความยากลำบากในชีวิต	มาก(10/10)
4.2 การมีสัมพันธภาพที่ผูกพันใกล้ชิด		มาก(10/10)
4.3 การมีแหล่งเกื้อหนุนและ ประคับประคอง	4.3.1 การมีแหล่งสนับสนุนจากครอบครัว	มาก(10/10)
	4.3.2 การจัดกิจกรรมเสริมโดยมหาวิทยาลัย	มาก(10/10)
ประเด็นที่ 5 การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต		
5.1 เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว		มาก(9/10)
5.2 เพื่อสร้างอนาคตของตนเองให้มั่นคง		ปานกลาง(6/10)
5.3 เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น		น้อย(4/10)

* มาก หมายถึง มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 - 10 ราย ที่กล่าวถึงในหมวดหมู่นั้น ปานกลาง หมายถึง มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6-8 ราย ที่กล่าวถึงในหมวดหมู่นั้น และ น้อย หมายถึง มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2-5 ราย ที่กล่าวถึงในหมวดหมู่นั้น